

A black and white photograph capturing a scene of traditional sheep herding. On the left, a shepherd in dark, heavy clothing holds a long wooden staff. In the center, a large, shaggy dog stands alert. To the right, a group of sheep is gathered, with a white cloth or tarp draped over one of them. The background is filled with the slender, dark trunks of trees, suggesting a forest or a wooded pasture. The overall atmosphere is quiet and pastoral.

La ramaderia

(20)

Salvador Formosa, de Cal Tolino,
pastor, al bosc de la Torre-roja, cap
l'any 1935. AIV -Col·lecció Baldiri
Barat Baques

La ramaderia

Vaques i cabres al nostre poble

Al nostre poble hi havia força ramats i pastors de cabres. Alguns d'ells repartien la llet per les cases, amb gerros o pots d'alumini; també hi havia alguns pagesos del veïnat que tenien cabres i que al dematí les soltaven quan passava un ramat pel carrer; la cabra, tota sola, s'hi ajuntava i el pastor, que evidentment estava d'acord a portar-la. Tot era a canvi de poder pasturar tot l'any les herbes dels camps de l'amo de la cabra. Al capvespre, aquella cabra, en passar davant de casa seva, hi entrava i la mestressa la munyia. Aquells ramats de cabres deixaven els carrer plens d'olives negres i, és clar, això empenyava molt les mestresses que havien d'escombrar els carrers.

Al nostre poble, no fa pas gaires anys, encara hi havia vaques establades..., a ben segur que des que hi ha poble, sempre n'hi havia hagut; però, entre els anys quaranta i els seixanta, n'hi va haver moltes..., tantes que cada matí sortia un camió carregat de bidons de llet cap a Barcelona, ja que a Viladecans no se'n consumia tota.

En aquella època, a les nostres hortes, s'hi conreaven moltes verdures tot l'any: exuberants i sanes! Un veritable regal per a les persones del poble i de Barcelona, que n'érem els consumidors.

A l'època de què parlem, no hi havia tractors a Viladecans, i la resta de les verdures ja collides, com fulles de col, bròquil, mates de blat de moro, moniateres, faveres..., per poder llaurar de nou la terra, amb l'arada tirada per l'animal, s'havia de netejar prèviament, i aquesta feina la feien els vaquers que hi passaven amb els estris de segar - volant o dalla - i s'emportaven tot aquest fullam sobrer, quan la collita ja era acabada.

D'aquesta manera, facilitaven molt la feina i el pagès podia tornar a llaurar la terra. D'aquesta recol·lecció s'aprofitaven les vaques establades.

En aquell temps, es feia una “agricultura ecològica”, sana i sense adobs químics ni fitosanitaris. Només s'empraven com a adobs la bassa de les comunes de les cases, el pixum fermentat de les vaques i els fems, i tot tipus d'animals domèstics, que els vaquers donaven als pagesos a canvi de les herbes i restes de verdures aprofitades.

També, en aquells anys, al nostre poble hi havia força ramats de cabres lleteres que també pasturaven pels camps, herbatges i rostolls. La llet que produïen –una bona part- també marxava cap a Barcelona, en el camió de la llet. Recordo alguns vaquers i cabrers: el d'Antonio González, el de Cal Negre, el del Josep de les Cabres, el del Llop, el Marc i el Carlets del Llagosta; el del *Navarrico*; el del Navarro del carrer de la Muntanya, el de Pedro Alcaraz; el del Porra, el del Ramon, aquests eren cabrers.

I aquests altres eran vaquers: l'Areny, l'Arturo, el Bernabé Molina, el senyor Cabaní, el Camí, Can Carboner, Can Roc, Can Simon, el Cap de Bonys, el Castells, el Cisco Segura, el Ciset del Falcó, l'Eduardo, el Faura, el Feixinaire Petit, el Figatova, el Flores, el Forés, el *Gusano*, l'Hostaler, l'Isidre de Cal Castells, el Joanet del Coixet, el José *Cojo*, el José Guarda, el Mariano del carrer de la Muntanya, el Mazón, el Mestre, el *Navarrico*, el Negre, el Nicasi, l'Orelleta, el Paco, el Pedro Alcaraz, el Padilla, el Pelegrín, el Porra, el Quimeres, el Quino, el Robustiano, el Serrano, el Sordo, el Sucre, el Tellinaire, el tio Pequenyo, el Trigueros, *el Vaquero Gordo*.

La transhumància a Viladecans

Fins a la dècada dels anys 50 del segle XX, encara era corrent veure pel terme del nostre poble – pel pla i per la muntanya - a l'hivern, grans ramats d'ovelles de més de 200 exemplars, les quals amb el so de les seves esquelles configuraven part del paisatge de Viladecans. Aquests ramats no eren pas de gent d'aquí, però hi passaven entre nosaltres una bona part de l'any.

La transhumància, com tothom sap, és la migració temporal i forçosa dels pastors amb els seus ramats, per anar-hi a llocs on no hi ha neu, fa menys fred i, sobretot, hi

ha bons pasturatges. D'aquesta manera, escollien Viladecans pel clima que tenim a l'hivern, a recer de les muntanyes i a prop del mar.

Des de Castellar de n'Hug, poble preciós del Pirineu català, on neix el riu Llobregat, país de rovellons, d'aigua abundant i molt bona, on tot és verdor i la gent és franca i senzilla, i que a l'hivern es cobreix de neu –com un poble de pessebre-; doncs, d'allà, d'allà mateix arribaven al nostre poble –i a peu- els pastors amb els seus ramats i els seus gossos, tot fent via per camins ramaders, al llarg dels cursos de rius i rieres, de valls i de carreteres... fins arribar on l'hivern era plàcid i tebi per a ells.

A Viladecans, cada hivern, hi arribaven dos ramats amb el seus pastors, que també n'eren els amos. Un d'ells, en Llorenç Orriols m'ha contat els detalls d'aquesta transhumància i de la posterior hivernada al poble. En Llorenç, finalment, també va acabar vivint aquí, al poble, ja fa anys.

Quan hi arribaven els primers freds de l'hivern, més o menys per a Tots Sants, els pastors de Castellar de n'Hug es posaven d'acord per a baixar cap a Viladecans: preparaven una bona flassada, omplien el sarró amb una muda i algun estri per a fer el menjar per a ells i els gossos... i reunien dos o tres ramats –d'unes 250 ovelles cadascun - i, el dia convingut es posaven en camí.

Anaven les ovelles, els gossos i els pastors camí avall, amb el sarró ple de pa i botifarres, duien un gran paraigua a l'esquena i, sobretot, un garrot, i vinga a caminar per camins ramaders utilitzats des d'èpoques immemorials, i que eren de prioritat ramadera. Anaven baixant caminant a un pas que el bestiar pogués alimentar-se, però sempre seguint el camí avall.

Des de Castellar, engegaven els ramats per les arestes de les muntanyes, fins a Borredà, lloc on es proveïen de menjar, tant pastors com gossos. Feien de manera semblant per tots els pobles que hi passaven. Les nits les passaven al bell mig d'algun prat, en alguna borda, o en algun corral d'algun mas. Tenien totes les ovelles juntes i gossos i pastors les vigilaven, per torns.

Continuaven camí de cara a Alps, des d'allà fins a Prats de Lluçanès, fins a Sant Feliu Sasserra, després cap a Avinyó, Artés, Navarcles i Mura i, des d'allà, se seguia

fins a Terrassa, Castellbisbal, Molins de Rei, Sant Vicenç dels Horts, Sant Climent i, finalment, Viladecans.

Passaven el riu Llobregat, des de Molins de Rei fins a Sant Vicenç dels Horts... devia ser un bell espectacle el veure passar pel pont de les Tres Puntes, les 600 o més ovelles que feien la transhumància. Actualment, no hi hauria cap problema per passar pel riu perquè no hi passa gaire aigua. Aquest era el punt de tot el recorregut en què els pastors passaven més angoixa, ja que és una cruïlla força empallegada per a tothom.

M'explicava l'amic Llorenç que, en tants anys d'anar i venir entre Castellar i Viladecans, només van patir el robatori d'un sol xai.

Els pastors, igual que els mariners i els pagesos, sabien de metereologia, coneixien el temps que havia de fer, perquè per iniciar el camí amb tot el ramat els calia el temps idoni, sec, sense núvols...; si els plovia, ho passaven malament. Fins arribar al punt de destinació, els calien dotze dies o etapes.

Quan s'acabava l'hivern, per Sant Isidre, al maig, els pastors amb els seus ramats tornaven cap a casa. Cada vegada que es posaven en camí, enviaven algú que els portés uns farcells o maletes amb roba per a la temporada –eren prop de set mesos-, i encara que anessin a dispensa, els calia una mica de roba variada, però, evidentment, res de peces de festa, perquè els pastors quasi mai no fan festa.

De ramats, al nostre poble, en venien normalment dos; a Sant Climent, un i a Gavà, dos o tres... tots eren de Castellar.

Al mes de maig, quan decidien de sortir, ho feien dos o tres ramats junts, i amb dos o tres dies de diferència; és a dir que allà on passaven la nit uns, l'endemà els altres hi pernoctaven.

A Viladecans, a l'hivern, els ramats –segons els anys- es tancaven a llocs diversos: al Molí, a Cal Malió, a Ca l'Estevet, a Can Menut... Els pagesos que tenien un bon corral a la vila aprofitaven els millors adobs per als camps: els fems de les ovelles.

La transhumància no era pas un costum de Viladecans, però el fet en si, el que ens escollisim per a passar l'hivern i el profit que també se'n treia, feia, de tot plegat, que Viladecans formés part activa d'aquesta tradició mil·lenària.